

Zpravodaj

Spolku rodáků a přátel Zruče n. S. a okolí

říjen 2018

Koncem měsíce září proběhla autogramiáda knihy o Zruči n. S. Již na této autogramiádě byl o knihu velký zájem, na místě se se slevou prodalo více než dvě stovky výtisků. Do běžného prodeje se kniha dostala hned počátkem října za 580 Kč. Ne každý možná ví, že s nápadem vydat knihu, přišel na počátku právě náš spolek. Na schůzce, kde jsme o tomto záměru informovali pana starostu, byla jako zástupce spolku pověřena jeho tehdejší členka Jana Vaněčková. Ta nás měla zastupovat na dalších jednáních ohledně knihy. Příprava se táhla, mezitím PhDr. Jana Vaněčková spolek opustila, jmenovala pracovní tým a spolek tím pádem nebyl nadále osloven.

I v měsíci říjnu byla o víkendech otevřena výstava "Zavřete oči, odcházím..." Výstavu, která započala vernisáží 14. července navštívilo přes pět set lidí.

V pátek 26. října navštívili výstavu žáci Základní školy Okružní. Jejich paní učitelky pojali návštěvu velmi mile - přišly v dobovém prvorepublikovém oblečení.

V sobotu 27. října při příležitosti městské akce pořádané ke 100. výročí republiky byla výstava otevřena a návštěvníci měli prohlídku doprovázenou průvodním slovem.

V neděli dopoledne 28. října 2018 položili zástupci spolku věnec na hrob prvního zrušského prvorepublikového starosty MUDr. Josefa Svobody a k památníku na Malostranské náměstí.

V podvečer pak byla naposledy otevřena výstava. Příchozí měli možnost ochutnat vdolky prvorepublikové kuchařky Marie Janů - Sandtnerové. Poté bylo z výstavy odebráno světýlko, které svítilo po celý průběh výstavy, a spolu s dalšími světýlky, které si lidé přinesli, bylo přeneseno k památníku na Malostranské náměstí - Světýlka republiky.

Světýlka měla symbolicky svítit do světlejší budoucnosti. K naší výzvě se připojila další místa - Trhový Štěpánov a Uhlířské Janovice - ve stejný čas zapálili světýlka a vzájemně jsme si poslali telefonický pozdrav. Škoda, že akci nepřálo počasí, přšelo a svíčky šly těžko zapálit. Jistila to led-ková světýlka.

Hned následující pondělí musela být výstava deinstlována, protože se přízemí zámku bude rekonstruovat. Doprovodné texty z výstavy byly uloženy do zákoutí obuvnického muzea. Zbytek exponátů z výstavy odklidil Klub panenky ČR.

V úterý 23.10. obdržel spolek smutnou zprávu. Dne 20. října 2018 zemřel náš člen zručský rodák pan Miloslav Krňák ve věku 93 let. Rodině zesnulého byla projevena soustrast.

U příležitosti 90. narozenin pan Krňák sepsal pro spolek paměti, jak Zruč vypadala za jeho mládí. Nyní je příležitost s tímto seznámit členy, protože část dětství prožíval pan Krňák ještě právě v období první republiky.

Jsem rodák města Zruče nad Sázavou. Narodil jsem se před 90-ti roky v drážním domě u zručského nádraží. V domě, který postavily c. a k. rakouské dráhy po vybudování „Posázavské trati“ a „Kutnohorské lokálky“ v letech 1902-1905 pro své zaměstnance. Můj otec byl strojvůdce ČSD.

Vzpomínky na má školní léta: První třídu obecné školy jsem navštěvoval v domě u potoka. Tento dům patřil rodině Filipů. Další třídy obecné školy byly umístěny v budově tehdejší radnice. Zde vyučování probíhalo ve dvou učebnách, ve spojení 2. a 3. třídy a 4. a 5. třídy. Tato budova je dnes součástí restauračního a ubytovacího zařízení, (bývalá restaurace „U Kuklů“), které dosud nebylo pro veřejnost otevřeno.

Žáci méně zámožných rodičů docházeli v letní době do školy bosi. Byly to děti z obcí Dubina a Pohled.

V obecné škole mě postupně učili: Vážený občan města Zruče pan učitel TVRDÍK, velice přísná paní učitelka KARBLOVÁ a vřídlní učitelé pan HAVLENA a pan HALVA. Výuku na měštanské škole zabezpečovali učitelé: BÍLA, CHALOUPKA, ŠVEC, ŘÍHA, MAŠINDA a ředitel POSPÍŠIL.

Zručští občané tehdy pečlivě a slavnostně uctívali formou besídek školní mládež v sále restaurace „NA OSTROVĚ“ a vytýčováním státní vlajky na kopci „DEMLEJNEK“ v den 7.III. narození T. G. Masaryka a v den 28.X. výročí vzniku československého státu. Vlajka byla viditelná občanů celého městečka. Občas mi tam ta státní vlajka dnes chybí. Prostor „DEMLEJNEK“ byl tehdy pečlivě upravován. Pevné schodiště nad kutnohorskou tratí včetně zábradlí umožňovalo občanům často navštěvovat vyhlídkové místo, posedět na udržovaných lavičkách a kochat se pohledem na naše půvabné městečko. O oblíbenosti tohoto místa svědčí název „MASARYKOVY SADY“. Slovo „DEMLEJNEK“ mělo patrně tento původ a vývoj: „Mlýn - mlejn, Nade mlejnem, Na Demlejnkou - „DEMLEJNEK“.

Často vzpomínám, jak v zimním období mého dětství se na řece Sázavě vysekávaly ledové bloky o velikosti cca 50 cm na 80 cm, které se pak z vody obtížně vytahovaly a odsouvaly k cestě na břehu řeky. Tyto ledové bloky odvážely velké nákladové saně do sklepů hostinců a řeznických prodejen ke chlazení sudů piva a výseků masa. My kluci jsme tuto těžkou a namáhavou práci chudých zručských občanů rádi pozorovali, ale také bruslili a hráli hokej. Tehdy se bruslilo na „šlajfkách“, což byly jednoduché brusle, které se kličkou přišroubovaly k podrážce zimní kožené boty. Dnešní moderní brusle „nože“ jsem já nikdy nepoznal. Hokejky dodával klukům Ježíšek. A tak byla Sázava v zimě plná života; bruslila i děvčata. Na bruslích jsme jezdili po zamrzlé Sázavě až k jezu na Budách.

Byla ještě jedna bezpečná plocha na bruslení. V prostoru „ZA RYBNÍKEM“ na mlýnářově louce byl přehrazen horní náhon na mlýnské kolo a voda se hrnula na rozsáhlou plochu této louky a vznikla tak velká a bezpečná lední plocha. Zde bruslila mládež i dospělí.

Dnes je již málokomu známá historie hřiště „OSTRŮVEK“, dnes volná plocha mezi náspem trati na Kácov a řekou Sázavou. Tato plocha sloužila kdysi jako dobytčí trh, býval zde občas při poutích kolotoč, houpáčky, někdy i cirkus Berousek, ale také hasičská cvičení. Ale hlavně zde hrávala mládež fotbal a také dnes již zapomenutou hru „pasák“. Zde je třeba uvést: Ostrovský potok neměl kdysi pevné řečiště a protékal volně přes městečko a údajně vtékal do Sázavy kdesi pod zámek. Koryto potoka bylo upraveno a převedeno do současné podoby koncem 19. století. A tak vznikl pojem „OSTRŮVEK“. V této době ještě nebylo postaveno drážní těleso pro kácovskou a kutnohorskou trať (1902-1905), nebyl postaven most přes Sázavu (1910) ze Zářečí a můstek přes potok (1905). Volný prostor mezi tratí na Kácov a Sázavou byl osázen kvalitním vrbovím, ze kterého košíkář pan KRATOCHVÍL na „MALÉ STRANĚ“ vyráběl různé druhy košíků a proutěného zboží. Termín „proutnice“ pamatují dnes již jen ti starší občané.

Nemohu nevzpomenout na někdejší stadion zručského fotbalu. První hřiště na kopanou se nacházelo v prostoru „OBCE“ na Zářečí, kde na paloucích byla upravená plocha opatřená brankami. Nebyla tam kabina ani tribuna, pouze jednoduché lavice „pro diváky“. Hráči, domácí i hosté se převlékali v hotelu „PERUN“ u nádraží a odtud pěšky odcházeli po trati, po mostě, pěšinou ke kapličky. Zde jsme se k nim připojili my, kluci ze Zářečí, a pěšinou, dnes již zaniklou, je doprovodili na tehdejší zručský „MARACANA“.

Zručský fotbal byl tehdy úspěšný, a proto byl péčí obce upraven na hřiště tehdy volný terén „NA ZÁVISTI“ nad dnešní lékárnou. Na tomto hřišti se stal klub „SÁZAVAN ZRUC“ významným hráčem v tehdejší oblastní fotbalové soutěži. Zasluhu na tehdy výborném tabulkovém postavení měli tito hráči: brankáři Doležal, Daněk, obránci Pecháček, Nácovský, Hloušek, útočníci Halva, Rástočný, Kočí M., Bíla Luděk, Bíla Leon (za války jako medik v koncentračním táboře, v 70. letech ředitel nemocnice v Praze-Krči), Volf.

V této fotbalově úspěšné době vznikla píseň, kterou zpívali hráči i fanoušci – „Sázavani, to jsme my, fotbalisti veselí, fotbal to je naše láska“.

Šatna hráčů byla tehdy v hospodě u Franty Křatovského „U JELENA“ (dnešní prodejna barev). Trenérem a duchovním otcem klubu byl oblíbený Tonda ČERNÝ - Lustig, bydlící v dnes již zaniklém domku na městečku (dům služeb).

K zásadnímu zlomu v životě obce došlo v r. 1938, kdy do Zruče vstoupila firma Baťa ze Zlína. Přišlo mnoho mladých občanů, kteří všestranně obohatili trochu nudný život místních. Konaly se četné kulturní a společenské akce, práci dostali místní občané, Zruč nabyla na významu.

Fotbalisté firmy Baťa (absolventi Baťovy školy práce – ABS) se později spojili v jeden fotbalový celek – „Sázavan ZRUČ“ a úroveň zručského fotbalu se opět zvedla. Firma Baťa postavila nové fotbalové hřiště před hotelem na Baťově a kopaná dostala potřebné zázemí. A po válce v šedesátých letech se fotbal vrací tam, kde kdysi začínal – do prostoru „NA OBCI“. Zde byl vybudován důstojný sportovní areál, který splňuje potřeby sportovců a umožňuje dosahovat dobrých sportovních výsledků.

V prostoru „OBCI“ stávala kdysi na počátku 20. století cihelna. Její místo se kryje s polohou dnešní restaurace „ŘÁKOSÍ“, kam občas zajdu na pivo. Tato cihelna byla dostupná pouze po ní cestou podél levého břehu Sázavy koňskými potahy. Cihelnu postavil a vlastnil p. KALENBACHER. Z cihel této cihelny je postaveno mnoho domů ve Zruči. Rovněž náš dům čp. 120 v Říční ulici.

Pokud někdo potřeboval pro stavební účely říční písek, tak ho vytěžil z koryta Sázavy nebo se o to postaral p. PALUSKA, bydlící v ŽIDOVNĚ, který se svou pramicí kotvil pod mostem.

V prostoru rekreačních domků u ŘÁKOSÍ se kdysi zásluhou mysliveckého sdružení a za podpory movitého podnikatele p. MILDNERA vždy na začátku léta konaly střelby na asfaltové holuby. Tyto holuby byly vypalovány z úkrytů na povel a připravení střelci na ně pálili brokovnicemi. Asfaltové střepiny jsme my kluci sbírali a na ohýnků tavili do různých plechovek.

K této lokalitě mám osobní vztah. Když jsem se učil v přírodopise poznávat květiny, objevil jsem v tomto prostoru bohatě kvetoucí druh orchidejí – VSTAVAČ (OCHRIS). Ve svém primitivním herbáři mám uloženu tuto dnes zde již vyhynulou orchidej.

Něco o tehdejší dopravě: Původně byla doprava přes řeku Sázavu vedena brodem, sice dodnes zachovalým, ale neudržovaným. Peší používali dřevěnou lávku, která byla každou zimu vystavena rozmarům Sázavy. V r. 1910 získává Zruč propojení novým mostem, který dosloužil v r. 2005, kdy byl nahrazen mostem současným.

Všechny komunikace ve Zruči byly prašné, též Městečko. Úsek z náměstí kolem hřbitova byl opatřen kamennou dlažbou („Kočičí hlavy“). Dnešní ulice Vlašimská byla úzká, po obou stranách byly škarpy a cesta byla osázena javory-klemy, které zmenšovaly profil vozovky. Protože zde nebyl téměř žádný automobilový provoz, tak jsme my, kluci ze Zářech, hráli u těchto stromů hru „Škatulata, hejbejte se“. Ke hře nám stačily 4 stromy. Formanské povozy a žebřináky nám nevadily. V tuto dobu vlastnili ve Zruči osobní auto: učitel BÍLA, zubní technik KOŘEC, lékař MUDr. SVOBODA, kovář JANATA, klempíř OHŘENSTEIN. Dodávkové auto vlastnil hokynář LEŠOVSKÝ. Na Zářechi bylo stanoviště TAXI-slужby pana VOŠLÁŘE. Jeho WALTER jsme občas pomáhali rozjíždět. V tuto dobu zajišťovaly provoz aut 2 čerpací stanice. Jedno čerpadlo se nacházelo před hostincem „U Labutě – majitel p. ŠULC, druhé čerpadlo patřilo k drogerii „U SUDKŮ“.

Nemohu se nezmínit o čestném občanu města Zruče o MUDr. SVOBODOVI, který pečoval o zdraví občanů Zruče a okolních vesnic. Pečoval i o mne a léčil úspěšně mé spalničky. Občas se u jeho hrobu na místním hřbitově zastavím a věnuji mu vzpomínku.

Rád vzpomínám na aktivity vzdělaného a laskavého pana ČEJKY, který se v Americe seznámil se způsobem života mládeže v přírodě a později jej ve Zruči sám organizoval. Na pravém břehu Želivky v prostoru dnes zatopené obce Hrádek nechal postavit letní tábor „CAMP ALLAN“. Zde se mládež bezprostředně seznamovala s životem v přírodě. Získané dovednosti a zkušenosti potom mládež předvedla veřejnosti během „Indiánského léta“ na závěr svého pobytu. Početná zručská veřejnost, především rodiče s dětmi, se této akci pravidelně účastnili.

Svůj význam měla oblíbená akce pořádaná p. Čejkou na Městečku „U křížků“. Jednalo se o soutěž ve cvrnkání kuliček. Mohu se pochlubit, že vítězem této soutěže v r. 1933 jsem byl já – tehdy osmiletý chlapec. Jako odměnu jsem dostal knihu s věnováním. Byla to „BABÍČKA“ od B. Němcové. Tato kniha trvale zdobí moji knihovnu. Soutěž ve cvrnkání kuliček byla oblíbená a hojně veřejností navštěvovaná.

Nelze nezpomenout na prostor na pravém břehu Sázavy před mostem „NA OHŘADĚ“. Sem svázely koňské povozy ze širokého okolí dřevo k vázání vorů, které „plavci“ vázali do „pramenů“, aby je potom splavili po Sázavě, Vltavě až do Labe, příp. do Německa. Byla to tvrdá a náročná práce pro zdravé a odvážné chlapy. Svážení dřeva a vorařské činnosti se ve Zruči věnovala rodina BOUMOVÁ. K bělení prádla zručných hospodyněk sloužilo „BĚLIDLO“, část pravého břehu řeky Sázavy v blízkosti ústí Ostrovského potoka. Toto místo, celý den osvětlené sluncem, umožňovalo při vydatném kropení říční vodou docílit kvalitního vybělení prádla.

Na místě, kde se říká „NA KOUPADLE“, měla Zruč od třicátých let na řece Sázavě své koupaliště. Bylo vybaveno dvěma betonovými schodišti, kabinami na převlékání a lavičkami. Koupaliště bylo hojně navštěvováno mládeží a dospělými. Občas

na koupaliště přijížděla se svým pojízdným pultíkem paní BŘEZINOVÁ, která vedla malý bufet u nádraží. O její dobroty, a zejména o limonádu „Něguš“ byl mezi mládeží značný zájem.

Zruč mého dětství měla svůj společenský život. Kino „Na Ostrově, později další kino v Baťově, četná divadelní ochotnická představení a dětské besídky byly toho výrazem. A to vše většinou pod takřkovkou společensky založeného zručského občana p. ZADÁKA a p. ZIMMERMANA, mlynáře z Bud, jehož zásluhou byla v blízkosti obce Buda upravena přírodní scéna „SKALKA“. I zde, v upraveném přírodním amfiteátru, rozdávali zručští ochotníci divákům radost, zábavu a potěšení.

Všech veřejných letních akcí se účastnil zručský cukrář p. Rudla HOLUBEK. Svoji vanilkovou zmrzlinou potěšil nejen děti, ale i dospělé. Pokud se promítaly v kině na „Ostrově“ němé filmy, byl to p. Holubec, který svoji heligonkou vytvářel zvukovou kulisu.

Velmi čilá byla ve Zručí obec sokolská. Pro pravidelná cvičení mládeže a dospělých sloužil sál restaurace „Na ostrově“ upravený na sokolskou tělocvičnu. Pro venkovní cvičení bylo k dispozici letní sokolské cvičiště u bývalé „KOŽELUŽNÝ“, dnes hřiště „MIKI“. Ale i lední hokej a bruslení našlo uplatnění na tomto hřišti – pokud rodiče pro své děti zabezpečili lední plochu a případně mantinely. Dnes je tato plocha vyhrazena pro tenis.

Pokud vedení obce potřebovalo dát občanům na vědomí úřední sdělení, pak tuto funkci plnil „obecní policajt“. Obec měla několik stanovišť, na která přicházel v policejní uniformě p. KLATOVSKÝ. Na Zářechi to byla křižovatka ul. Vlašimská a dnešní Řiční. Zde několikaminutovým bubnováním vyburcoval občany, kteří se k němu přiblížili a vyslechli zprávy, které výrazným hlasem přečetl a pak doprovázen klubkem kluků se přemístil na další bubnovací stanoviště.

Ke koloritu našeho městečka patřily časté poutě, bylo jich asi pět. Nejslavnější byla ta poslední „posvícenská“, připomínající posvěcení kostela „Povýšení sv. Kříže“. K poutím patřily na městečku nejen četné stánky s dobrotami a různými praktickými drobnými výrobky, ale i houpačky, střelnice a kolotoče. Poutí se účastnili nejen občané Zruče, v hojném počtu přicházeli návštěvníci z obcí Pohled, Dubina, Chabeřice a Nesměřice. Živo bylo nejen na „městečku“, ale i ve čtyřech hospodách, v restauraci „U JELÉNA“ nezažáhl kuželník, v restauraci „NA OSTROVĚ“ hrála k tanci muzika, občané měli k sobě blízko.

V této době sloužily církevním účelům dva kostely: Římsko-katolický a Česko-bratrský (z r. 1936). V kostele „Povýšení sv. Kříže“ byly během nedělního dopoledne slouženy dvě bohoslužby: „ranní“ a „hruhá“, které byly hojně navštěvovány místními občany. Katolickým knězem byl tehdy oblíbený farář pan SOBOLA.

Významnou obecní událostí byla každoročně v červnu slavnost „Boží tělo“, spočívající v průvodu věřících od kostela na městečko ke dvěma oltářům. Početná účast farníků, hudba, zpěv a účast družiček s košíčky plnými květů růží a pivoněk byla známkou této slavnosti.

Rád se účastním akcí pořádaných klubem „Rodáci a přátelé města Zruče“. Na jedné z nich jsem byl vyzván, abych jako jeden z nejstarších Zručáků zavzpomínal, proto toto vyprávění.

A na závěr se chci podělit o pocity, které vnímám při příjezdu od Soutic do našeho města. Během jízdy Vlašimskou ulicí od „BŘEZÍČKU“ se nabízí jedinečný a zcela výjimečný pohled na panorama opraveného zámku, podzámčí a parku. Není mnoho měst, která by měla tak působivé „entrée“ jako má mé rodné město. Mám upřímnou radost a pocit hrdosti.

Zruč nad Sázavou, květen 2015

Váš Miloslav Krňák

Na výroční členské schůzi Spolku rodáků a přátel Zruče n. S. bude památce pana Miloslava Krňáka věnována minuta ticha. Čest jeho památce!

Na členské schůzi konané 10.11. v zasedací místnosti na zámku budou odměněni nejaktivnější členové spolku, dále bude doplněn kontrolní výbor (za odstupující členku), členové budou seznámeni s hospodařením a jednáno bude o plánech na příští období. Promítnut bude film, který byl o výstavě natočen panem Stanislavem Tomáškem.

Předseda spolku Jan Adrián - 606 611 204, e mail: rodaci.pratele.zruc@seznam.cz

www.rodaci-pratele-zruc.cz

Toto číslo připravila Jiřina Janatová, foto: rodácký archiv, Jiřina Janatová

Spolek vyvíjí aktivity za výrazného přispění města.
